

Danmark har ikke haft noget „Institut for Wertungsforschung“, men Jens Brinckers artikel, „Direction: inconnue“, kunne godt stå som et praktisk eksempel på en sådan fremstilling. I en personlig erindringsform redegør han for, hvordan det var at være musikkritiker i 1960-ernes kulturelle koldkrigs-klima. Her mærkes, hvordan det anekdotiske pludselig kan stå som et velvalgt eksempel på en større helhedsopfattelse, og hvordan tidernes skiften kan sætte oplevelsen i et nyt perspektiv.

Afsnittet Teori er ret sparsomt besat, men Finn Egeland Hansens artikel om Tristan-akkorden er da overskuelig, oplysende og underholdende læsning med underfundig adresse til Maegaards beskæftigelse med samme emne. Dertil kommer Mogens Andersens interessante, men mere ufremkommelige artikel om tonehøjdestrukturer hos Schönberg.

Så er der en række artikler om dansk musik efter 1918. Søren Sørensen har skrevet om Knud Jeppesen som lærer, komponist og forsker, hvilket også kunne gøres med et bredere videnskabeligt udsyn og med mere velvalgt karakteristik. Og vil man se Finn Mathiassens poetiske miniature-artikel om et strygekvartet-fragment af Carl Nielsen eller vide noget om Szymanowski-receptionen i Danmark, så kan man også finde det.

Festskrift Jan Maegaard udkom med en mindre forsinkelse. Men da den smukt tilrettede bog først forelå, var alt om det glemt igen. Dertil kommer, at Maegaards egen festforelæsning er blevet inddraget som den første artikel i festskriftet. Det er en fornem syntese af den kulturhistoriske situation i Wien omkring år 1900. Hvem vil ikke gerne læse den?

Eva Hvidt

Doris Stockmann & Jens Henrik Koudal (eds.): *Historical Studies on Folk and Traditional Music* (Acta Ethnomusicologica Danica, vol. 8). Danish Folklore Archives & Museum Tusulanum Press, København 1997. 260 s., ill., ISBN 87-7289-441-5, ISSN 0587-2413, kr. 250.

I april 1995 höll den historiska gruppen inom International Council for Traditional Music sin elfte konferens. Platsen var Köpenhamn, närmare bestämt Dansk Folkemindesamlings lokaler, och drygt 15 europeiska länder var representerade genom 30-talet deltagare. Konferensens huvudteman detta år var: (i) Traditional Music

between Urban and Rural Communities, och (ii) Music and Working, båda till synes outtömliga ämnen som tidigare behandlats i olika sammanhang. I en välfylld och välredigerad skrift kan vi, som inte kunde närvara i Köpenhamn, nu ta del av drygt tjugo konferensinlägg.

Konferenstemat om förhållandet landsbygd – stad tycks ha lockat de flesta av de närvarande musiketnologerna. Drygt 3/4 av boken behandlar detta ämne. Den geografiska täckningen är stor – bidragen är uppdelade efter Östersjöområdet, Centraleuropa och Balkan, samt ett par bidrag som tar upp ämnets aktualitet i några utomeuropeiska områden. Det är i hög grad historiskt material man utgår från, även om en del trådar dras ända in i vår samtid.

Det är oerhört intressant att få en sammanställning av det här slaget. Vissa mönster framträder tydligt oberoende av geografisk belägenhet, repertoar och sång- och spelpraxis. Att det varit en ständig utväxling av musikaliska traditioner mellan stad och landsbygd har vi musiketnologer länge varit medvetna om, men här får vi mer i detalj verifierat hur spridningen kan gå till.

Kringvandrande musiker och sångare har i alla tider varit en viktig förbindelselänk mellan olika geografiska och sociala miljöer. Men här kan vi läsa oss till mer konkreta exempel, hur tyska „Bänkelsänger“ under 1800-talet vandrade runt i kroatiska städer och byar och sjöng, spred och sålde sina sensationsvisor (Grozdana Marošević: „Travelling musicians in Croatia“). Ur svensk synvinkel kan vi se en motsvarighet i de italienska musiker som drog runt i Sverige vid exakt samma tid och spred europeiska slagdängor som tacksamt togs upp i både stad och land. Vi möter det också i Ungern där kringvandrande zigeniska musiker var eftersökta underhållnings- och dansmusiker både i städer och på landsbygd (Lujza Tari: „Verbunk’ – ‘Verbunkos’“) och vi kan läsa oss till hur den främmande ‘zinge’ vinner insteg i Lettland under senare delen av 1800-talet och blir en del av den lettiska folktraditionen (Zaiga Sneibe: „Latvian Folk Songs: Tradition and Change“).

Några av de nordeuropeiska bidragen påvisar yrkesmusikerens privilegium att utföra dansmusik inte bara i staden utan även i kringliggande landsbygd och den konkurrenssituation som under århundradena uppstått mellan dem och bymusikanter (J.H. Koudal: „The Impact of the ‘Stadsmusikant’ on Folk Music“, Bjørn Aksdal: „The Mining Town of Røros – a Melt-

ing-Pot of Musical Impulses“ samt Ralf Gehler: „Dorf- und Stadtmusikanten im Ländlichen Raum Mecklenburgs zwischen 1650 und 1700“). Det betydede i mange fald at stadens moderne danser spredte sig via stadsmusikanterne til danspublikken på landsbygden, men i en del fald også at man i byerne opponerede sig og endvidere holdt fast ved sin lokale repertoire.

Ett motsatt forholdende rådde i Österrike där den folkliga Ländlern blev grunden till de berömda Wienervalserna när stadens underhållningsmusiker spelade upp till dans i salongerna (Rainer Gstrein: „Landlageiger und Wiener Walzer – die wechselseitige Beeinflussung ländlicher und städtischer Tänze und Tanzmusik am Beispiel Österreichs im 19. Jahrhundert“). Mönstret går igen också i de afro-karibiska kulturerna enligt Andreas Meyer („On Rural and Urban Musics in Afro-Caribbean Cultures“). Efter slaveriets avskaffande blev det massinflyttning till städerna, där den traditionella musik som de inflyttade förde med sig anpassades till gångbara kommersiella produkter. Som exempel tar Meyer den populära calypso-sångaren på Trinidad, David Rudder, som menar att rötterna till hans calypso-sång bygger på de traditioner som växte fram bland arbetarna på plantagerna.

Ett kulturutbyte båda vägarna i rumänsk folklore tar Elena Zottovicianu upp i sitt inlägg, „Interchanges between Urban and Rural Musical Cultures“. Medan det växte fram en yrkesverksam spelmans-/violinistkategori som reste runt i både städer och landsbygd och skickligt anpassade sin repertoire efter publiken, fanns också „kulturella“ krafter som påverkade den folkliga traditionen. Så t ex införde prästerskapet i städerna en sed att barnen skulle gå runt med en stjärna och sjunga andliga sånger – en melodikategori som sedan förts över på folklig världslig sång.

Äldre spelmansböcker och liknande källor där traditionsbäraren själv skrivit ned sin repertoire eller skrivit av från andra notböcker vittnar ofta om en „gränslös“ repertoire, där ingen åtskillnad görs mellan lokal spelmansmusik, komponerad „klassisk“ dansmusik eller samtida populärmusik, ett ämne som avhandlas av Margareta Jersild („The Influence of Popular and Classical Music on Swedish Fiddlers' Repertoires“), samt av Jan Szczerwski („Volks- oder populäre Musik? Eine Fallstudie zur Musik des 17. Jahrhunderts“).

Ett intressant grepp tar Helga Thiel i sitt inlägg „Zum Städtischen und Ländlichen Musizieren in Österreich“, där hon visar hur det ti-

diga 1900-talets inspelningsmöjligheter, framför allt då den akustiska 78-varvsskivan påverkade folkemusikutövningen i både stad och på landsbygd, hur upptagningsmöjligheterna begränsade instrumentval, ensemblestorlek, repertoarens längd osv. och hur dessa inspelningar under lång tid blev normerande.

Bokens andra avdelning, där konferenstemat Musik och arbete behandlas, innehåller fem inlägg. En musiketnologisk veteran, Doris Stockmann, inleder med en systematisk indelning och genomgång av arbetsmusik („Music and Work: Basic Questions“). Det hon framför allt diskuterar i detta sammanhang är de strukturella och funktionella aspekterna i stort.

Anne Caufriez har själv bedrivit fältarbete på den portugisiska landsbygden och ger en målade beskrivning av hur de kvinnor som hjälper till med majsodlingen sjunger sina flerstämmiga visor med kraftiga röster ibland i arbetet, ibland i en paus eller på väg till eller från arbetet. Sången har här en magisk-social funktion som samtidigt följer majsodlingens cykel. Fram till andra världskriget fanns också i Litauen en kvinnosångstradition förknippad med skörden (Rimantas Sliuzinkas: „Harvest Traditions and Ritual Folk Songs in Lithuania“), även om den tycks ha varit mer rituell än den flerstämmiga sången bland de portugisiska kvinnorna. Den hade också en ren funktion i det att kvinnorna avlöste varandra i de olika stroforna och så länge sjungandet pågick upphörde inte arbetet. Svend Nielsen påpekar i sitt inlägg („Worksongs in Denmark“) hur helt vanliga visor fick fungera som arbetssånger t ex vid mjölkning. Det var knappast fråga om att „hålla takten“ i mjölkningen – i stället fick vissången en underhållande funktion – arbetet gick lättare!

Märta Ramsten

Ekkehard Ochs, Nico Schüler und Lutz Winkler (eds.): *Musica Baltica. Interregionale musikkulturelle Beziehungen im Ostseeraum. Konferenzbericht Greifswald-Gdansk 28. November bis 3. Dezember 1993* (Deutsche Musik im Osten 8). Academia Verlag, Sankt Augustin 1996. 494 s., ill., noder, ISBN 3-88345-724-8, DM 44.

Det er svært inden for rammerne af en årbogsanmeldelse at komme ud i alle hjørner af denne omfattende publikation, men det er måske også vigtigere at forholde sig til den proces i europæisk musikvidenskab, som den er udtryk for.